

ДОБРОВІНСЬКИЙ М. М.

студент 3-го курсу, факультету екології і права ЖНАЕУ, спеціальності «Правознавство», м. Житомир, Україна.

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ТА РЕФОРМА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Сучасна Україна знаходиться в скрутному економічному та політичному становищі. Однією з причин цього є неефективність існуючої адміністративної системи державного управління, а також адміністративно-територіального устрою. Реформування країни потребує суттєвих змін, які повинні бути спрямовані на створення відкритої політичної системи, розвитку суспільства, а також зростання рівня благополуччя кожного окремого громадянина[1].

Основою реформування має стати децентралізація державного управління, перерозподіл повноважень між гілками влади, зміни у відносинах між громадянами і владою. Питання децентралізації виходять на перший план в умовах кризового періоду розвитку української державності, оскільки саме цей процес є однією з базових умов незалежної та ефективної діяльності органів місцевої влади.

Поняття «децентралізація влади в системі державного управління», відображає цілеспрямований процес, орієнтований на покращання державного управління, та включає в себе переміщення від вищих до нижчих рівнів органів державної влади і місцевого самоврядування.

З одного боку, зміни в системі місцевого самоврядування дійсно давно назріли, з іншого – напрям цих змін чітко не визначений. В процесі підготовки нової редакції Конституції України все частіше почали наголошувати на необхідності децентралізації влади й повноважень в умовах збереження унітарного державного устрою.

Перехід до децентралізації – це, за висловом американського політолога Кевіна Джонсона, «глобальний зсув влади», що звільняє індивіда від державної опіки і дозволяє будувати демократію знизу догори [2, с. 282-284]. Демократія передбачає наявність зворотного зв'язку між владою і громадянином, тобто люди повинні бути поінформовані про всі дії та рішення влади, а влада – про реальні потреби конкретних громадян, тільки тоді її кроки будуть визначатися інтересами як громадян, так і соціальних груп і вона зможе адекватно реагувати на їх запити.

Перевагами децентралізації є: зміцнення демократичних процедур; захист прав людини та її свободи; підвищення ефективності органів місцевої влади завдяки передачі повноважень на місця; удосконалення соціально-економічного розвитку. Децентралізація

вважається підґрунтям для впровадження нових стратегій, завдяки створенню нової системи управління та її нового адміністративного складу.

На жаль, Концепція адміністративної реформи не містить положень щодо вдосконалення сутності адміністративних процедур, найважливішими складовими яких мають бути чітке обумовлення питань функцій, обов'язків та відповідальності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування [3, с. 129]. Г. Бребана, який відзначає, в адміністративних процедурах надзвичайно важливими є питання обов'язків, які слід розглядати у двох аспектах: в аспекті принципу законності, тобто пов'язаності апарату управління законом, і в аспекті принципу відповідальності, згідно з яким адміністрація, у випадку заподіяння нею збитку, особливо внаслідок провини або недоглядів по службі, зобов'язана відшкодувати збиток.

Проте дуже важливим і болючим залишається питання спроможності місцевих органів влади самостійно впровадити стратегії розвитку регіонів. В Україні існує багато депресивних територій, в яких неможливо створити фінансові самодостатні структури місцевого управління. Виходить, що такі регіони не зможуть обійтися без зовнішнього втручання, тобто без підтримки держави.

Передача більшого обсягу повноважень органам місцевого самоврядування супроводжується одночасним збільшенням відповідальності цих органів. Зміцнення позицій місцевого самоврядування в Україні підвищить відповідальність перед громадянами за забезпечення належного рівня їх життя. Водночас, визначаючи перспективи децентралізації влади, варто зауважити на очікуваних ризиках. До яких можна віднести: труднощі, що виникнуть під час перегляду меж адміністративно-територіальних одиниць, що, знайде своє вираження в укрупненні територіальних громад; послаблення державного контролю органів місцевого самоврядування за реалізацією повноважень; зниження якості місцевого управління та легітимності прийнятих рішень, обумовлене низьким рівнем компетентності посадових осіб місцевого самоврядування та недосконалістю системи добору до депутатського корпусу; утвердження на місцевому рівні ідей та інтересів, які суперечать загальнонаціональним інтересам.

Перш ніж проводити децентралізацію влади, необхідно досягнути глибокого та усвідомленого розуміння цього процесу. В кожній конкретній державі цьому повинно передувати обговорення стратегії реформ з урахуванням місцевих еліт, існуючої політичної культури та методів роботи державних інститутів [4, с. 392-393].

Таким чином, реформоване місцеве самоврядування повинно стати базисом для формування та функціонування громадянського суспільства. Саме децентралізація системи державної влади приведе до подальшої демократизації суспільних відносин, тому що вона передбачає не розділення країни, а створення можливостей для розвитку всього державного простору на основі пріоритету повноважень територіальних громад як джерела муніципальної, незалежної від держави влади, врешті-решт, це дозволить проводити демократизацію знизу догори.

Необхідно сформулювати правові умови для розвитку ефективних територіальних громад, які власними силами, на власний розсуд реалізуватимуть повсякденні запити та інтереси, більш ефективно, аніж державні органи. Насамперед, мова йде про припинення дублювання повноважень, функцій та завдань різних рівнів публічної влади на місцевому рівні. Єдиним шляхом вирішення даної проблеми є децентралізація.

Децентралізації має на меті підвищення якості життя людини за рахунок створення умов для сталого розвитку територіальних громад як самостійних та дієздатних соціальних спільнот, члени яких матимуть можливість ефективно захищати власні права та інтереси шляхом участі у вирішенні питань місцевого значення саме з метою забезпечення необхідною кількістю та якістю соціальних та адміністративних послуг.

Розглядаючи проблеми децентралізації, дослідники підкреслюють важливість пошуку балансу централізації та децентралізації як необхідність для забезпечення ефективної діяльності органів місцевої влади та центральної влади. Серед причин, які

спонукають до передачі більшого обсягу повноважень органам місцевого самоврядування, фахівці виділяють більший рівень ефективності та підзвітності органів місцевого самоврядування. Кращі перспективи місцевого розвитку, а також впровадження демократії та захист прав людини [5, с. 110-112].

У цьому контексті дослідники зосереджують увагу на децентралізації як методі управління, що спрямований на розвиток територій та місцевої демократії [6, с. 23].

Урахування характеристик децентралізації дозволяє виділити ключові аспекти для розкриття змісту цього процесу. Такими аспектами є:

- передача частини повноважень органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування як засобу забезпечення більшого врахування інтересів населення;
- передача цих повноважень має супроводжуватися передачею необхідних для цього ресурсів і надання права органу місцевого самоврядування приймати рішення щодо переданих повноважень з урахуванням місцевих особливостей [7].

Отже, децентралізація відкриває значні перспективи для забезпечення спроможності місцевого самоврядування самостійно вирішувати питання місцевого життя, зокрема підвищення ролі громадян, їх впливу на процес прийняття та втілення рішень щодо забезпечення умов соціального та економічного розвитку суспільства. Подальше вивчення зазначеної проблематики потребує уточнення та деталізації питання надання послуг органів місцевого самоврядування територіальним громадам, їх класифікації, механізмів забезпечення на всіх рівнях місцевого самоврядування.

Список використаних джерел

1. Василенко Л. П. Організаційно-правові засади діяльності органів державної влади з питань екології : дис. канд. : 12.00.07 / Василенко Леся Павлівна – Київ, 2012. – 249 с.
2. Антоненко Р.А. Децентралізація публічної влади: сучасні тенденції розвитку // Вісник КНУ, міжн. відн. – 2015. – Вип. 27. – С. 198 – 204.
3. Василенко Л. П. Правові проблеми діяльності органів виконавчої влади з питань екології: монографія / Л. П. Василекно – Житомир: Житомирський національний агроекологічний університет, 2014. – 167 с.
4. Васишин С. К. Оновлення Конституції як завершення революції / К. С. Васишин // Міжнародний центр перспективних досліджень. – 2015. – №1 – С. 13-20.
5. Децентралізація та ефективне місцеве самоврядування: навч. посіб. Для посадовців органів влади та фахівців з розвитку місцевого самоврядування. – К. : ПРООН / МПВСР, 2015. – 269 с.
6. Муратов П. В. Процес децентралізації: основні концепції розподілу повноважень між державним, регіональним та місцевим рівнями влади. – 2016. – № 5-6.
7. Сидоренко Г. В. Очікувані ризики у процесі децентралізації влади в Україні. Аналітична записка / Г. В. Сидоренко ; Нац. ін.-т стратегічних дослідж. При Президентові України. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.niss.gov.ua/articles/1021/